

V E R H A A L
van drie voorname
R E I Z E N
naar
O O S T I N D I E N ;

te weten van
J O H A N J A C O B S Z S A A R ,
V O L K E R T E V E R T S Z ,
en
A L B R E C H T H E R P O R T ;

Daar in, beneffens de bezondere voorvallen, hen overgekomen
de Historie, en de voornaamste dingen, die sedert vijfentwintig jaren
herwaarts, tot het jaar achténzeftig toe, in die gewesten ge-
fchied zijn, voorgeltelt worden.

Alles in de Hoogduitfche Taal befchreven ,
en van

J. H. G L A Z E M A K E R *vertaalt.*

Met kopere platen vergiert.

t' A M S T E R D A M ,

By JAN RIEUWERTSZ. en PIETER ARENTSZ. Boek-
verkopers, 1671.

203. f. 153.

De
REISBESCHRYVING

van
JOHAN JACOBSZ SAAR
naar
O O S T I N D I E N,

*Sedert zijn uitvaart, in 't jaar 1644. tot aan zijn weder-
kering in dat van 1659.*

Daar in al 't geen, dat hem in zijn vijftienjarige dienst ter zee en te
lant, in gevechten, belegeringen, bestormingen en veroveringen
van verscheide plaatsen overgekomen is, vertoont, en
voornamelijk de belegering en verovering van
Kolumbo en andere vestingen op Ceilon
beschreven word.

In de Hoogduitsehe Taal beschreven,

en van

J. H. GLAZEMAKER vertaalt.

Met kopere platen verciert.

A M S T E R D A M,

By *Jan Rieuwertsz.* en *Pieter Arentsz.* Boekverkopers, 1674

203. f. 153 (1)

De

REISBESCHRYVING

van

JOHAN JAKOBSZ. SAAR

in

OOSTINDIEN;

van 't Jaar 1644. tot aan dat van 1659.

Daar in al 't voornaamste, dat in die tijd in deze gewesten, gebeurt is, en voornamelijk de belegering en verovering van *Colombo op Ceilon* beschreven word.

EERSTE HOOFDDEEL.

Vertrek van onze Reiziger uit zijn lant naar *Hamburg*, en van daar naar *Amsterdam*, daar hy dienst neemt by d'Oostindische Maatschappij. Zijn vertrek uit *Zeelant* naar *Indiën*. Goede eigenschappen van een Moor. Koomt aan *S. Jago*, en bejegening van 't schip de *Juffrou*. Wrede overwegingen der *Portugezen*. Vreemde ziekten op de Schepen.

N dat ik in 't zestienhondertbierenbeertigste jaar / op de heilige Paaschdag / in 't negentiende jaar van mijn ouderdom van mijn waardste Vader naar vzeemde landen verzonden / en met de gewone *Hamburger Bode* / toen *Hans Bukkel* genoemd / te *Hamburg* gelukkiglijck gekomen was / en omtrent twee maanden daar geweest had / nam ik mijn reis uit deze star naar *Amsterdam* in *Hollant*, daar ik my ook omtrent een half jaar onthield / zonder dat ik / naar mijn wensch en begeerte / enige gelegenheit kon bekomen; dewijl 't de goede God anders met my boozhad. Tegen de winter van 't zelfde jaar wierd / volgens de gewoonte / van d'Oostindische Maatschappij enige schepen op d'*Indiën* toegerust. En dewijl mijn hart / altijd tot reizen in vzeemde landen genegen / geduriglijck jankte om my op deze reis te begeben / schreef ik / om verlof daar toe te hebben / aan mijn vader / die my wel haast een brief met zijn vaderlijcke bewijlinging

1644.
Vertrek van
de Schrijver
uit zijn
lant.
Koomt te
Hamburg.
en t'*Am-*
sterdam.

DARDE HOOFTDEEL.

Koomst te *BATAVIA*. Beschrijving van deze stat, en der zelfder bouw-
wing, gelegenheit, vastigheit, munt, en lijftocht. Beschrijving van
de *Rhinoceroth*; gelijk ook van de *Sinezzen* op *Batavia*. Viering van hun
hoogtijden. Hun afgodendienst, en wijze van eten. Hun spelen, en
begruaving der doden.

Koomst te
Batavia.

Op d'achtste van Hooimaant quamen wy op de ree booz de stat *Batavia*,
Ona dat wy zes maanden en tien dagen onderweeg hadden geweest. Wy
verloren in onze reis veertien menschen / en hadden toen niet meer dan twee
zieken op. Maar 't Admiraaalschip had wel vier en zeventig doden / en zestig
zieken / van de welken in de volgende dag / de negende van Hooimaant / de
soldaten (want de bootsgezellen moeten op de schepen blijven) met Gods
genadige hulp aan lant gezet / en in 't gasthuis gebzacht wierden / die ech-
ter binnen de tijt van een maant meest gestorben zijn.

Gebruik
onder de
soldaten.

De gewoonte is / dat / als'er schepen uit *Holland* komen / de soldaten / aan
lant gezet zijnde / in de burgt van *Batavia* in oordening gestelt worden / en dat
3p twee malen booz by de woning van de Generaal moeten omtrekken / en
ten darde maal stant houden. De Generaal verwelke koomt hen van / en be-
veelt aan de *Wachtmeesters* dat hy deze nieuwgekome soldaten onder de vier
baandelen / die daar zijn / zal verdelen. Ik geraakte onder de *Capitain* /
Hendrik Man, uit *Gulikkerlant*, naar de zijde der *Engelschen*, op een plaats /
Zeeburg genoemd / daar ik twee maanden bleef / en dagelijks / volgens het
gebruik in dit gewest / geoeffent wierd / op dat wy en d'onzen zouden leren
wel en behendiglijch met het geweer om te gaan.

Beschrij-
ving van
Batavia.

Batavia is een treffelijke stat en vesting / die van de *Batavieren*, toen 3p haar
ober omtrent dertig jaren d' *Engelschen* afgenomen hadden / dus genoemd
wierd. D' *Engelschen* hebben eerst / en daar na de *Hollanders*, met bewilli-
ging van d' inwoonders / in dit gewest hun koophuizen gebout / niet alleen-
lijch uit oorzaak van de bzuchtbaarheid des lants / en heerlijke bloet / die daar
in zee loopt / maar ook om dat in deze plaats goede ankergront is. D' *En-
gelschen* hadden hun woning aan de west- / en de *Hollanders* aan d'oost-
zijde van de bloet. Maar d' *Engelschen*, de handel en boozspoet der *Hollan-
ders* ziende / wierden in nijt tot hen ontfeken / en poogden hen by de *Koning*
van *Bantam* verdzacht te maken / om de dzaat van hun geluk intjts af te snij-
den. De *Hollanders* maakten hier op hun gebou vast; 't welk de verdzacht-
heit des *Konings* in vier boegen vermeerderde / dat hy met zijn heir plings
hier booz quam / en de *Hollanders* belegerde; daar toe d' *Engelschen* hem met
raat en daat behulpsaam waren. De belegering duurde lang. De muur
wierd grotelijch aan sienters geschoten / en van de belegerden 30 hardne-
higlijch verdedigt / dat 3p / by gebzekt van andere stoffen / d' opening in de
muur met kostelijke pakken van zijde en lijnwaat vulden. Toen de noot
op 't hoogste was / en 3p bezich waren met verdzacht te maken / quam hun
Generaal, *Jan Pieterz. Koen*, die / onder tusschen alle hulp en onderstant uit
de *Molukse* *Eilanden* / en van elders te zamen gebzacht hebbende / hen
ontzette. De *Koning* van *Bantam*, het ontzet der *Hollanders* aankomen
ziende / trok af; 't welk zulke een moed in de *Hollanders* ontfak / dat 3p / zich
ober

Nijt der *En-
gelschen*.

De *Hollan-
ders* in hun
pakhuys be-
legert,

worden
ontzet.

komen hebben. Maar op de wal laat men in die tijd niemant gaan / dan de hooftromde. Aan een schiltwacht bejegende eens een aangename klucht. Want hy / iemant gewaar wordende / die een zware last op de rug droeg / riep hem in d'Indiaansche taal toe / wie daar. En toen d'ander weer in de zelfde taal antwoorde dat hy een Malajier was / riep de schiltwacht de Hoortpöraal / die / daar gekomen zijnde / weten wilde wat d'ander in de zaki had / die eindelijk daar op antwoorde dat hy Hollantsch vleesch droeg / en / ziende dat men de zaki bezoeken wilde / zijn vleesch liet vallen / en / gelijk een hert van daar spzong. Toen men de zaki opende / vond men een andere zaki daar in / te weten een Hollantsche Juffrou / die van de boozgedachte Indiaan naar een ander huis gewacht wierd / om tot vermaak in een gezelschap te dienen. Zy / in de wacht gezien zijnde / bad ernstelijc dat men haar naam verbergen / en niet melden zou / met belofte van een verëering aan de maats te geven. Toen ik van Batavia vertrok / leefde deze eerlijc Juffrou noch daar / en verfireeg hier dooz dat men haar sedert die tijd met de naam van Hollantsch vleesch noemde.

Munt.

D' Oostindische Maatschappij heeft geen eige munt / die zy hier slaat / schoon zy zulks eens aangebangen heeft / en zeker slach van rijksdaalders sloeg / die aan d'een zijde 't wapen van Batavia , te weten een zwaert in een lauwerkrans / boerden / daar in 't rondt Batavia omgeschreven stond / en aan d'ander zijde het wapen van de Maatschappij. Maar zy moesten / dooz bezonder bevel van de Heren Staten / en Prins van Oranje / deze muntslag nalaten / en zo wel de munt der Staten / als die van de Portugezen , Gaarjaarden , en Moren , en / om van malkander te komen / stuivers en ander Hollantsch klein gelt gebruiken.

Lijstocht te koop.

Men hoopt daar adterhande lijstocht met zekere maat en gewicht / de welken alle halve jaren van een man / die daar toe gestelt is / bezichtig / en met een bezonder merk getekent word / gelijk hy ons 't eiken zijn plaats heeft. Men heeft daar suikerbier / dat zeer goet is / ook goede spijs / als broot / kaas / rijst / aijeren / konkommers / en saladen : beneffens een vleesch- en vischmarkt / daar toe men in 't vijftienhonderdzevenen vijftigste jaar een nieuwe plaats / midden in de stat / toegeestelt heeft. De slaven dzagen gemenelijc in korbten en emmers broot en melk om / en roepen daar meelans de straten / gelijk hy ons de boerinnen met hun emmers. Men heeft hier ope gaarheutkens / daar in men gezoden en gebzaden bekomen kan / te weten hoenders / ganzen / en boort adterhande vleesch / 't welk men in dit lant vind. Koort / aan de winkels en stallen der Sinezen kan men alle spijs / die men begeert / kopen / en naar believen bekomen. Men heeft hier ook geen gebzek van wilsbzat / zwijnen / hazen / herten / wilsde hoenders / en hanen / die men boschhoenders noemt / en van de Swarten in de bosschen met strikken gebangen / en verkocht worden. Men vind hier mede tigers / welker vleesch / gelijk men zegt / zeer dienstig booz de benaautheit van boort is / en dat ik met goede smaak geeten heb ; ook steenbokken / die zo goet / als reen om t'eten zijn ; buffels / en elants / die droog vleesch hebben / en dat wel deurspekt moet zijn / zo men 't nuttigen wil.

Ook wiltbraat.

Tyger-vleesch.

Rhinoeceros , en de beschrijving daar af.

In 't bosch zijn ook Rhinocerots / een bzeemd beest / dat twee schilden op zijn lijf / en een hoozn op de neus heeft. Aan de voeten is 't gelijk een elefant / welks meester het ook word / als zy tegen malkander strijden : want dit beest is van

ts van ongelooftelijke sterkte / en zo krachtig / dat het sterke hornen onder de
 boet kan werpen. In 't zeshthondertzevenenveertigste jaar wierd'er zodanig
 een beest levendig gebangen / na dat het twee schoren / hoewel niet dode-
 lijk / bekomen had. En dewijl het zeer jong was / dee men grote blijt om
 't zelve tam te maken / en op te brengen. Dit beest / hoewel geen drie span-
 nen hoog / betoonde echter zo grote sterkte / dat pder daar over vertoondert
 was. En hoewel men geen naerstigheid ontzacht om het zelve in 't leven te
 houden / zo storf het echter binnen weinige dagen. Zp worden dikwijls onder
 de boeten / en doot geschoren ; en dan brengt men de hoofden of de snuit / met
 de hoorn / die in hoge waarde gehouden word / aan de Generaal. Maar zp
 zijn niet wel levendig te bekomen / uit oorzaak van hun sterkte en afschuwel-
 ijkhheit.

Men vind hier ook sibethaarten / tot de welken verscheide amptliedenge-
 stelt zijn / die de zelvden booz hun Heren en meesters bezorgen.

Hier woont van alderhande volken / doch meest Sinezen , die een naerstig
 volk in alle handel en koopmanschap / en in alle hantwerken geoeffent zijn.
 Zp konnen alles / dat de Hollanders gemaakt hebben / namaken / behalven
 de dommekrachten / daar zp geen raat toe weten.

Wat hun kleding aangaat / de zelve is verscheiden. Sommigen dragen
 een blaauw kleet aan 't bovenlijf / dat zo wijde en lange mouwen heeft / dat men
 als zp gaan / hun handen niet zien kan. Hun kleding bau 't onderlijf is ook
 van gelijke verwe. Zp hebben booz een tas hangen / daar in zp hun gelt be-
 waren. Zp dragen brede schoenen / of eerder muilen / daar in zp slossen gaen :
 en indien het regent / zo gaan zp in houtse schoenen / of hulsters / gelijk de Ka-
 puzijnen.

Zp zijn bijzonderlijk zindelijk in hun hair / dat zp alle weken / dooz hun
 baartscheerders / doen reinigen en blechten ; gelijk hp ons de wijven / die hun
 tuiten bnigen en in 't ronde leggen. Zp steken deur 't midden van hun hair
 een zilbere hairnaalt / en zetten op 't einde een kam van schiltpadden / daar
 ober zp een net van paarde hair / gelijk een gebzeide hait / trekken. Dit netje
 is op Batavia zeer dier en kostelijk. De genen / die booz d'eerste maal een
 jonge Sinees zien / menen dat zp een vrouwerfoon booz hebben. Zp houden
 ook hun hair in zo hoge achting / dat zp / die op het spelen zeer verzet zijn / als
 zp huis en hof / wijs en hint / have en goet opgezet en verspeelt hebben / daar
 na / en ten lesten om hun hair spelen / en / als zp dat ook verloren hebben /
 zich gewilliglijk tot dienstbaarheid begeben / en vryheit en alles niet ach-
 ten.

Ik heb enigen van hen gekent / die dooz middel van 't spelen driemaal
 rijk / en weer arm geworden waren. Een van d'onzen / Hans Hendrikz.
 van Waert gendemt / zette eens zijn kostgelt / 't welk anderhalbe rijksdaal-
 der beliep / tegen een Sinees in 't spelen op / en won hem zijn huis en hof / wij-
 ven en kinderen / en alle zijn haben en goederen / zo 't reed en zelt / af 't welk
 van andere Sinezen , zijn lantslieden / op drie duizent zeshondert Hollant-
 sche guldens geschat wierd. Hp liet hem zijn wijs en kinderen houden /
 maar het gelt en goet trok hp aan zich / en d'andere dingen wierden tot gelt
 gemaakt.

Hun baarden zijn wel lang / maar niet dik / en bijna enkelhairig ; zp kon-
 nen niet tyden dat men hen daar raakt.

Portugeezen
staan de
Koning van
Kandi.

Worden
uitgehon-
gert.

eens de Kaizer daar mee in vier boegen / dat hy in 't hoge lant moest wijken. Maar zy vervolgden hem tot aan Kandi, en namen oock die stat wech. Zy bequamen in 't eerst zeer rijke roof / en maakten zich bzolijk met zuipen en bzetten. De Kaizer liet hen in deze bzeucht / maar verzuimde ondertusschen niet de bebozdering van zijn voordeel. Hy onthield zich terwyl stil in 't bosch / en toen hy bespeurde dat de Portugeezen hy na ten einde van hun boozraat waren / trok hy weer tegen hen ; en dewyl hy hen de wegen afgesne- den had / en zy heen noch weder konden komen / zo moesten zy honger en dozst lijden. Als dan iemand van de Portugeezen quam oberlopen / bebal de Kaizer dat men hen eerst zou bzagen waerom zy oberliepen ; en als zy ober honger en dozst klagden / zo dee hy aan hen oberbloet van spijs en bzanken ge- ven / en hen / als zy zeiden dat zy verzaad waren / 't hooft afflaan. Dies- halben / toen de Portugeezen ten meestendeel van honger en dozst gestorven waren / dee hy een oberloper wel onthalen / en zond hem / met een gezelschap van veertig mannen / om tegen d'elefanten zeker te zijn / en met lijfstoet booz acht dagen / naar Kolumbo, om aan de Plaatsboocht bekend te maken / hoe 't met hem en met alle d'anderen gegaan was. Daar ober de Plaats- boocht zo bergramt wierd / dat hy hem boozt dee ophangen / en zeide dat hy ook ter plaats / daar de vijftien hondert gebleven waren / gebleven zou zijn.

TWAALFDE HOOFTDEEL.

De Kaizer van Ceilon verzoekt vrede van de *Hollanders*. Gevarelijk is 't een gezantschap aan hem aan te vangen. Dagverkiezing der *Ceilonners*. Ge- sprek van de Kaizer met de *Portugeezen* en *Hollanders*. Burchart Kok tot Gezant aan de Kaizer gezonden. Vrede met de *Ceilonners* gemaakt, en de gevange *Hollanders* losgelaten.

I 647.
De Kaizer
doet vrede
van de Hol-
landers ver-
zoeken.

Gezant-
schap aan
de Kaizer
zeer geva-
relijk.

In 't zestienhondertzevenenveertigste jaar na Christus geboorte / op de twee-
de van Sprokkelinaant / zond de Kaizer een gezant naar Negumbo, en liet
daar aan d'onzen bekend maken / dat hy met den eersten oock een gezant naar
Punto de Gallo zou zenden / om van bzede tusschen hen te handelen / schoon
de Portugeezen met hem bzede zochten te sluiten / met de welken hy geen ber-
bzach kon maken / om dat zy zijn bzoder vermoort hadden. Onze Oberste /
dit bericht hebbende / dee onder de kooplieden ombzagen / of iemand lust en
genegenheit had om bzpwilliglijk booz gezant naar de Kaizer van Kandi
te trekken. Dit wierd oock onder de krijgslieden gedaan / van de welken
twaalf / die bzpwillig zijn / in 't gezelschap van de koopman meertrekken.
De *Hollanders* doen dit om dat / zo de handeling mislukt / zy de krijgslieden
niet weer konnen lossen. Want als 'er geen bzede / of berbzach gemaakt
word / behoud de Kaizer van Ceilon hen wel tien of twaalf jaren / ja hun leven
lang by hem : maar als het verbont getroffen is / zo beschenkt hy de Gezant /
in zijn weerdreis / met een goude keten / en pder krijgs knecht met een gou-
de ring / daar een kostelijke steen in staat ; en de soldij der krijgslieden word
daar na oock van de *Hollanders* verhoogt. Maar zulks is niet groot gebaar
vermengt : gelijk in 't zestienhondertdrieenveertigste jaar een Gezant van
de Koning in Bengale bebond. De Koning van Bengale zond aan de Kaizer
van Kandi een levendige Rhinoceros / met een gezant / dien hy / behalven
het

het geen/dat hy aan de Kaizer schenken zou/ veel goud meegaf/ om daar booz elephanten van hem te kopen/ schoon in Bengale ook veel elephanten zijn. Hy dee dit alleenlijk om te bezwoeden of zijn elephanten booz die van Ceilon nederknielen zouden/ om hun gehoozzaamheit daer mee aan hen te betonen. Doozts/ hoewel d'elefant een plomp en lompe beest schijnt/ zo heeft het echter menschelijck verstant. En wat het boozverhaalde aangaat/ ik heb in 't zestienhondertnegentwintigste jaar op Batavia met mijn eige ogen gezien/ dat/ als d'elefant van deze beide Lantschappen by malkander quamen/ die van Bengale booz de genen van Ceilon de boeten gebogen hebben/ om oorzaken/ die aan God bekend zijn.

Elefanten van Bengale buigen voor die van Ceilon.

Maar/ om weer tot mijn boozgaand verhaal te komen/ toen de Kaizer van Ceilon vernam dat de gezant veel gelt meegebracht had/ om hem van zijn elephanten af te handelen/ wierd hy hier ober vergramt/ en zeide/ dat hy geen koopman was; maar dat de Hollanders daar mee handelden/ en dat hy de zelve by hen moest zoeken. Hy hield hem daar op by zich gehele vijftien jaren lang/ tot dat hy alle zijn gelt/ 't welk hem van zijn Koning meegegeven was/ verteert had/ en schonk toen aan hem twee elephanten/ en beval hem aan zijn Koning te zeggen/ dat hy booztaan zulke handel by de Hollanders zou bezoecken/ die zijn gelt gaerne zouden aanneemen/ en noch meer daar by.

Gramschap van de Kaizer tegen een gezant uit Bengale.

Dewijl dit boozbeest niet onbekent aan ons was/ wylde niemant in 't begin gaerne heen in gezantschap naar Kandi. Een koopman/ en twaalf krijgslieden besloten eindelijk hier toe/ en vertrokken op d'eerste van Gzasmaant van Punto de Gallo: en toen zy aangekomen waren/ moesten zy zes dagen wachten eer zy gehooz konden bekomen. Want deze Heidenen zijn machtrige uitkiezers der dagen/ en verkiezen besonderlijk de zondag en donderdag tot hun handelingen. Maar op een bypdag willen zy niets doen/ van hoe weinigh belang het ook is/ al waer 't ook om een ander kleet aan te trekken; dewijl zy grote zwaarheit daar in maken.

Dagverkiezing der Ceilonners.

Op de zeste van Gzasmaant ontbood de Kaizer van Ceilon onze gezant/ gelijk ook die van Portugal, dien hy d'eerste afvraagde/ of zy volks genoeg hadden om de Hollanders weer van Ceilon af te drijven; en toen deze neen antwoozdde/ dewijl zy geen volk uit Portugal te verhoopen hadden/ vermits hun Koning een zware oorlog tegen Spanjen voerde; vzaagde hy aan de Hoflantsche Gezant/ of zy moed hadden om de Portugezen van 't Ceilant te drijven. En toen deze op alles ja antwoozdde/ nam de Kaizer het geschenk/ 't welk de Portugees aan hem gegeven had/ te weten een hoet/ met een goude haak/ en enige gesteenten/ met een Paradysvogel/ als tot een pluim/ verciert/ en gaf de zelve/ in tegenwoozdigheit van de Portugees, aan onze Gezant/ en begeerde tot dankbaarheit daar booz niets anders/ dan een klein hontje/ 't welk de gezant by zich had/ die deze handel wel tuigen kon/ en aan hem aangenaam was. De Portugeesche gezant moest diesshalven vertrekken zonder iets uit te richten.

Gesprek van de Kaizer met de Portugees en Hollanders.

Toen onze gezant acht maanden lang by de Kaizer te Kandi had getweest; en dewijl hy niet kennis genoeg had om met de Kaizer te verdragen/ zo zond de zelve/ vermits alle wegen open waren/ een post aan onze Plaatsvoocht van Punto de Gallo, van de welk hy een krijgsman/ en geen koopman verzocht/ om met hem te handelen. D'oude gezant wierd diesshalven weer